

Inzoomen en uitzoomen op Zaandam. Uitkomsten van een evaluatieonderzoek naar cameratoezicht in een breder perspectief geplaatst (2006). I. van Leiden, N. Arts en H. Ferwerda (Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem). Politiekunde 11

Drieluik over cameratoezicht; 3^e deel

Hoofdvragen

1. Welke invloed heeft cameratoezicht op de veiligheid in het cameratoezichtgebied?
2. Wat blijken de mogelijkheden en onmogelijkheden van camerabeelden voor politie en justitie in de praktijk te zijn?
3. In hoeverre kan met betrekking tot het cameratoezicht in Zaandam gesproken worden van een *good practice*?

Methoden van onderzoek

- interviews en groepsinterviews met politiefunctionarissen die in hun werk te maken hebben met het cameratoezicht, recherche en betrokkenen van het OM
- observatie en interviews met centralisten
- groepsinterviews met ondernemers uit de binnenstad
- casusanalyse van twee incidenten
- logboekanalyse
- incidentenanalyse van geregistreerde politiecijfers (objectieve veiligheid)
- enquête onder uitgaande jongeren en hun ouders
- enquête onder bewoners

Uitgevoerd in:

het uitgaansgebied van Zaanstad

Samenvatting

Het eerste deel van dit rapport bevat een verslag van een longitudinaal opgezette evaluatie van de invoering van cameratoezicht in het uitgaansgebied van Zaanstad. Die is in zoverre bijzonder dat bij zowel de inrichting en organisatie als de uitvoering van het cameratoezicht zo goed mogelijk de lessen in praktijk zijn gebracht die in beide eerdere onderzoeken van dit drieluik zijn vergaard. Dat maakte de uitvoeringspraktijk in Zaanstad tot een soort 'proeftuin' en de uitkomsten van bijzonder belang in het kader van het voortschrijdend inzicht ten aanzien van de meerwaarde van cameratoezicht en belangrijke organisatorische en technische condities daarvoor. Onderzocht zijn de mogelijke effecten op de subjectieve en objectieve veiligheid.

Het voortschrijdend inzicht met betrekking tot de *lessons learned* staat centraal in het tweede deel van het rapport, dat het kopje *state-of-the-art* meekreeg. Relevante kennis en inzichten op basis van onderzoek en praktijkervaringen worden bij elkaar gebracht en geordend in een overzichtelijk kader. Weliswaar heeft dat vooral betrekking op een specifiek toepassingsgebied van cameratoezicht, namelijk de orde en veiligheid in geografisch goed af te bakenen uitgaanscentra in steden, maar dat is wel een van de meest populaire toepassingen in gemeenten.

Voor de effectevaluatie is gebruik gemaakt van geregistreerde politiecijfers en is representatief onderzoek gedaan onder jongeren die uitgaan, hun ouders en meer algemeen bewoners van Zaanstad. Voor de andere doelen is gebruik gemaakt van meer kwalitatieve informatiebronnen: politiefunctionarissen, centralisten en ondernemers van de binnenstad. Daarnaast hebben het logboek van de cameratoezichtsruijtte en beeldmateriaal geholpen zicht te krijgen op het verloop van het proces in de praktijk.

Het blijkt dat cameratoezicht (in Zaandam) een positief effect heeft op de veiligheidsbeleving van zowel de onderzochte jongeren, hun ouders als bewoners. Mensen voelen zich veiliger, ouders zijn minder ongerust over hun kinderen en jongeren rapporteren minder slachtofferschap. Wel lijkt er sinds de invoering sprake van verplaatsing van overlast (naar omliggende gebieden).

Ten aanzien van de effecten op de objectieve veiligheid springen de volgende zaken in het oog. Cameratoezicht werkt repressief op niet-gecalculeerde (lees: impulsieve / emotionele) incidenten, maar niet preventief. Met andere woorden, de aanwezigheid van camera's weerhoudt mensen er niet van geweld toe te passen, maar wel kunnen dergelijke incidenten eerder gestopt worden (mits live uitgekeken). Cameratoezicht werkt preventief op gecalculeerde incidenten (bijvoorbeeld vernieling), maar leidt mogelijk wel tot verplaatsing van die incidenten.

De eindconclusie is dat cameratoezicht in Zaandam z'n meerwaarde heeft bewezen. De aanbevelingen in het rapport hebben onder andere betrekking op de rol van de centralisten: biedt hen voldoende opleidingsmogelijkheden, werk met een vaste kern, voeg een derde persoon toe aan het centralistenkoppel, bevorder hun gebiedskennis.